

Regeringens proposition

2016/17:214

Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte

Prop.
2016/17:214

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 22 juni 2017

Morgan Johansson

Anders Ygeman
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att straffansvaret för kontakt med barn i sexuellt syfte ändras så att ansvar inträder redan när en vuxen eller annan straffmyndig person föreslår en träff för ett barn under 15 år eller stämmer träff med barnet i syfte att begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 6 kap. 4, 5, 6, 8 eller 10 § brottsbalken. Det ska inte längre krävas någon ytterligare åtgärd som är ägnad att främja att en sådan träff kommer till stånd. Vidare föreslås att brottsbeteckningen ändras från kontakt med barn i sexuellt syfte till kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte. Slutligen föreslås att maximistraffet för brottet höjs från fängelse i ett år till fängelse i två år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i brottsbalken	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Frågans tidigare behandling och gällande rätt.....	5
4.1	Frågans tidigare behandling	5
4.2	Gällande rätt	7
5	Ett stärkt skydd för barn mot sexuella övergrepp	8
5.1	Behovet av ändring.....	8
5.2	Ett utvidgat straffansvar	11
5.3	En ny brottsbeteckning	14
5.4	En skärpt straffskala	15
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	16
7	Kostnader och andra konsekvenser	17
8	Författningskommentar	18
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte (Ds 2015:49)	20
Bilaga 2	Departementspromemorians författningsförslag	22
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	23
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	24
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 juni 2017.....	25

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2016/17:214

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 10 a § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

10 a §¹

Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, *träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande samt därefter vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd*, döms för kontakt med barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, *föreslår en träff eller stämmer träff med barnet*, döms för kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2009:343.

Den 17 juni 2014 beslutade chefen för Justitiedepartementet att ge en sakkunnig person i uppdrag att se över straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte och ta ställning till om straffansvaret för brottet är lämpligt utformat eller om det finns skäl att utvidga eller på annat sätt förändra straffbestämmelsen. I uppdraget ingick även att analysera och ta ställning till om straffskalan för brottet bör ändras samt särskilt överväga om brottsrubriceringen framstår som en adekvat benämning på det handlande som kriminaliseras.

I oktober 2015 överlämnades promemorian Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte (Ds 2015:49). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju/2015/07891/L5).

Riksdagen har gett regeringen tillkänna att bestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte bör få en mer ändamålsenlig utformning samt att straffet för kontakt med barn i sexuellt syfte bör skärpas (bet. 2014/15:JuU14, punkt 20, rskr. 2014/15:138). Frågorna behandlas i avsnitt 5. Detta tillkännagivande är därmed slutbehandlat.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 8 juni 2017 att inhämta Lagrådets yttrande över ett lagförslag som överensstämmer med lagförslaget i denna proposition. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

4 Frågans tidigare behandling och gällande rätt

4.1 Frågans tidigare behandling

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick i december 2005 i uppdrag av regeringen att bl.a. ta fram ett kunskapsunderlag som beskriver den närmare karaktären och omfattningen av vuxnas sexuella kontakter med barn via internet. Uppdraget redovisades i april 2007 (Rapport 2007:11 Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet – Omfattning, karaktär, åtgärder). Brås kartläggning visade att ett mycket stort antal svenska barn och ungdomar någon gång blir kontaktade av vuxna personer i sexuella syften. Brås genomgång av polisanmälda sexualbrott visade också att ett stort antal barn och ungdomar under de senaste åren har blivit utsatta för olika former av sexuella övergrepp utanför internet av vuxna som de kommit i kontakt med via internet. Brå ansåg bl.a. att en ny lagstiftning

Prop. 2016/17:214 mot kontakter med barn i sexuella syften var central för det brottsförebyggande arbetet.

Den 8 februari 2006 uppdrog chefen för Justitiedepartementet åt en utredare att biträda departementet med att bl.a. analysera strafflagstiftningens tillämplighet på företeelsen vuxnas kontaktsökande med barn i sexuellt syfte. Utredaren överlämnade i april 2007 departementspromemorian Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften (Ds 2007:13). I promemorian föreslogs att det skulle införas en ny straffbestämmelse i 6 kap. brottsbalken – kontakt med barn i sexuellt syfte. Enligt förslaget skulle straffansvaret omfatta kontakter med barn om syftet med kontakten är att begå ett sexualbrott enligt 6 kap. brottsbalken mot barnet. Med hänsyn till att den sexuella självbestämmanderätten inträder vid 15 år föreslogs kriminaliseringen avse kontakter med barn under 15 år. Straffbestämmelsen föreslogs få en teknikneutral utformning och alltså inte endast omfatta kontakter som sker med visst tekniskt hjälpmedel. Straffskalan föreslogs vara böter eller fängelse i högst ett år.

Regeringens förslag till straffbestämmelse, som också antogs av riksdagen, byggde på förslaget i promemorian, men fick en delvis annorlunda utformning. Bland annat inträder straffansvaret först när den vuxne har träffat en överenskommelse om ett sammanträffande med barnet och därefter vidtar en åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd (prop. 2008/09:149, bet. 2008/09:JuU27).

Brå fick i regleringsbrevet för 2012 i uppdrag att följa upp och utvärdera tillämpningen av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte. Syftet var att undersöka hur bestämmelsen fungerar i praktiken och om några särskilda problem uppstått i samband med tillämpningen. Av Brås rapport framgår att tio procent av de kontakter som polisen har registrerat som kontakt med barn i sexuellt syfte under tiden 1 juli 2009 till och med 30 juni 2011 har lett till åtal. De flesta av dessa åtal har dock avsett andra brottstyper än kontakt med barn i sexuellt syfte. Den främsta anledningen till den stora skillnaden mellan antalet anmälda brott och antalet åtal är enligt Brå att de allra flesta av de kontakter som polisen registrerat som kontaktbrott inte uppfyller rekvisiten för brottet. Av de anmälningar där samtliga rekvisit var uppfyllda hade i en absolut majoritet av fallen gärningsmannen och målsäganden dessutom redan träffats fysiskt. Brå anser att detta tyder på att sannolikheten är liten för att kontakten blir upptäckt och anmäld vid en sådan tidpunkt att bestämmelsen är tillämplig, dvs. efter att rekvisiten för brottet är uppfyllda men innan en fysisk träff där målsäganden riskerar att utsättas för ett sexualbrott redan ägt rum. Enligt Brå fungerar inte heller bestämmelsen som ett sätt att lagföra personer som tar kontakt med barn för sexuella ändamål (Rapport 2013:14 Bestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte. En uppföljning av tillämpningen av lagen från polisanmälningar till domar).

Straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte infördes i 6 kap. 10 a § brottsbalken den 1 juli 2009. Syftet med bestämmelsen var att förebygga och förhindra att barn under 15 år utsätts för sexuella övergrepp vid fysiska sammanträffanden. Detta hade blivit särskilt viktigt med hänsyn till den tekniska utvecklingen och de nya möjligheter till elektronisk kommunikation som den medfört. Då gällande strafflagstiftning ansågs inte medge ett rättsligt ingripande innan gärningsmannen och offret faktiskt träffats.

Enligt bestämmelsen döms den som, i syfte att mot ett barn under 15 år begå en gärning för vilket straff föreskrivs i 6 kap. 4, 5, 6, 8 eller 10 § brottsbalken, träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande samt därefter vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd, för kontakt med barn i sexuellt syfte. Straffskalan är böter eller fängelse i högst ett år.

För straffansvar krävs att kontakterna har inneburit att en överenskommelse om ett sammanträffande har träffats med barnet. Om överenskommelsen har kommit till stånd på initiativ av barnet eller gärningsmannen saknar betydelse. Ett formellt avtal behöver inte ha träffats för att en överenskommelse ska anses ha ingåtts. För straffansvar räcker att det är fråga om en gemensam viljeinriktning, som kan vara helt informell, om att träffas på viss tid och plats.

Gärningsmannens syfte med att träffa en överenskommelse ska vara att begå vissa gärningar enligt 6 kap. brottsbalken mot barnet. De straffbestämmelser som omfattas av straffstadgandet är våldtäkt mot barn (4 §), sexuellt utnyttjande av barn (5 §), sexuellt övergrepp mot barn (6 §), utnyttjande av barn för sexuell posering (8 §) och sexuellt ofredande (10 §).

Kontakt med barn i sexuellt syfte är ett uppsåtligt brott. Beträffande syftet krävs direkt uppsåt att begå något av de sexualbrott som nämns i straffbestämmelsen. Det krävs dock inte att ett sådant sexualbrott kommit till stånd.

För straffansvar förutsätts vidare att gärningsmannen efter det att en överenskommelse om ett sammanträffande har träffats, vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd. Kravet på den främjande åtgärden som en förutsättning för straffansvar innebär att gärningsmannen har en möjlighet att träda tillbaka från den träffade överenskommelsen innan åtgärden vidtagits. Att gärningsmannen däremot, efter det att den ytterligare åtgärden vidtagits, avbryter sina planer ger inte honom eller henne någon möjlighet att undvika straffansvar. Beroende på omständigheterna kan det förhållandet i stället i det enskilda fallet beaktas vid straffmätningen (29 kap. 5 § brottsbalken).

För straffansvar krävs att barnet inte har uppnått 15 års ålder och att gärningsmannen insett detta. Det är dock tillräckligt för straffansvar att gärningsmannen haft skäligen anledning att anta att barnet var under 15 år (6 kap. 13 § brottsbalken).

Det ska inte dömas till ansvar om kontakten har syftat till en gärning enligt 6 kap. 5 §, 6 § första stycket, 8 § första stycket eller 10 § första

Prop. 2016/17:214 stycket brottsbalken, som, om den fullbordats, skulle ha omfattats av ansvarsfrihetsregeln i 6 kap. 14 § brottsbalken.

I de fall konkurrenssituationer uppstår mellan brottet kontakt med barn i sexuellt syfte och andra brott ska sedvanliga principer om konkurrens tillämpas. Detta innebär bl.a. att om gärningsmannens handlande lett till ett fullbordat brott mot barnet enligt 6 kap. 4, 5, 6, 8 eller 10 § brottsbalken eller till en gärning som utgör ett straffbart förstadium till något sådant brott, ska dömas för den senare begångna gärningen och inte för det handlande som föregått denna (se prop. 2008/09:149 s. 47f).

5 Ett stärkt skydd för barn mot sexuella övergrepp

5.1 Behovet av ändring

Regeringens bedömning: Det finns skäl att ändra såväl straffansvarets utformning som brottsbeteckningen och straffskalan.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens förutom när det gäller behovet att ändra straffansvarets utformning.

Remissinstanserna: *Göteborgs universitet, Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) och Traumamottagningen Elefanten Universitetssjukhuset Linköping* ställer sig positiva till den översyn som gjorts av straffbestämmelsen. *Åklagarmyndigheten* anser att det finns ett klart behov att ändra utformningen av straffansvaret. *Riksdagens ombudsmän (JO), Brå och Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)* menar att det inte finns skäl att utvidga straffansvaret och hänvisar till de krav på rättssäkerhet och effektivitet som måste ställas på en utvidgad kriminalisering. *Svea hovrätt, Norrköpings tingsrätt och Barnombudsmannen* menar att straffbestämmelsen om sexuellt ofredande bör ses över.

Svea hovrätt och Hovrätten för Övre Norrland instämmer i promemorians bedömning av behovet att ändra nuvarande brottsbeteckning medan *JO* inte delar den bedömningen.

Åklagarmyndigheten och *Solna tingsrätt* delar promemorians bedömning av behovet att ändra straffskalan.

Skälen för regeringens bedömning: Samhällets intresse av att skydda barns hälsa och sexuella integritet är mycket stort. Ett barn som utsätts för sexuella övergrepp i olika former riskerar att drabbas av såväl fysiska som psykiska skador. Den tekniska utvecklingen, internets expansion och den utbredda användningen av datorer och andra tekniska hjälpmedel har väsentligt ökat möjligheterna för vuxna att söka kontakt med barn i sexuella syften. Internet är i dag en välintegrerad del av barns och ungdomars sociala värld och används både för att hålla kontakt med personer de redan känner och för att träffa nya. Genom internet har dock även personer som vill utveckla sexuella kontakter med barn fått stora möjligheter att göra detta i skydd av bl.a. vilseledande identiteter.

Syftet med införandet av brottet kontakt med barn i sexuellt syfte var att ytterligare förstärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sådana sexuella övergrepp. Detta skulle ske genom att möjligheter gavs att på ett tidigare stadium än förut kunna ingripa till skydd för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp vid fysiska sammanträffanden med vuxna. Behovet sågs särskilt i ljuset av den tekniska utvecklingen (prop. 2008/09:149 s. 19).

Inom ramen för sitt uppdrag har utredaren gått igenom både praxis och förundersökningsmaterial avseende kontakt med barn i sexuellt syfte. Av promemorian framgår att det vanligtvis är gärningsmannen som tar initiativ till ett möte. Kontakterna stannar oftast vid att gärningsmannen uttrycker önskemål om att träffas utan att något mer konkret blir bestämt. En mycket stor andel av anmälningarna uppfyller därför inte kravet i straffbestämmelsen på att en överenskommelse om ett sammanträffande ska ha träffats. I de fall samtliga rekvisit varit uppfyllda har i en majoritet av fallen ett möte redan ägt rum när anmälan görs. I ungefär hälften av de fall där ett fysiskt möte faktiskt kommit till stånd har barnet utsatts för ett sexualbrott. Samma bild framkommer i rapporten från Brå 2013.

I promemorian har utredaren bl.a. med anledning av Brås iakttagelser och slutsatser övervägt om straffansvaret bör ändras. Som skäl mot ett tidigarelagt straffansvar anförs i promemorian att brottet inte sällan skulle bli svårare att bevisa än dagens kontaktbrott. Vidare framförs i promemorian principiella invändningar mot en kriminalisering långt från den skadegörande handlingen. Enligt promemorian bör i stället straffbestämmelsen om sexuellt ofredande användas i större utsträckning och en översyn av det brottet övervägas.

Regeringen anser att det är mycket angeläget att straffbestämmelsen kan användas för att rättsligt ingripa och förhindra att sexuella övergrepp sker. De flesta anmälningarna synes för närvarande göras antingen innan samtliga rekvisit är uppfyllda eller när ett fysiskt möte redan har ägt rum. Även om regeringen har förståelse för de invändningar mot ett tidigarelagt straffansvar som finns, anser regeringen att det stora skyddsintresset och övriga skäl för att ändra nuvarande lagstiftning i syfte att förbättra möjligheterna att förhindra att barn utsätts för sexuella övergrepp och lagföra gärningsmän väger tyngre än skälen emot en sådan förändring. Regeringen anser därför att det finns behov att ändra straffansvarets utformning. Vad som framförts i promemorian om behovet av en översyn av straffbestämmelsen om sexuellt ofredande och som bl.a. *Svea hovrätt* och *Norrköpings tingsrätt* instämt i, förändrar inte den bedömningen.

Vid införandet av straffbestämmelsen kontakt med barn i sexuellt syfte anfördes som skäl till den valda brottsbeteckningen att denna bäst gav uttryck för den typ av handlande som straffbestämmelsen avsåg att omfatta. Enligt promemorian är dock brottsbeteckningen mycket vid och ger intryck av att alla kontakter med barn är straffbara om de sker i sexuellt syfte. Den vida brottsbeteckningen kan möjligen vara en delförklaring till att så många anmälda gärningar felaktigt rubriceras som kontakt med barn i sexuellt syfte trots att samtliga rekvisit för brottet inte är uppfyllda. Detta kan i förlängningen ha en negativ inverkan på andelen anmälda brott som slutligen lagförs. För att tydliggöra vilka gärningar som omfattas av straffbestämmelsen bör enligt utredarens

Prop. 2016/17:214 bedömning övervägas att i stället benämna brottet på ett sätt som bättre beskriver de avsedda handlingarna. Mot att ändra brottsbeteckningen står de nackdelar som ändringar av inarbetade brottsbeteckningar alltid för med sig. För att komma till rätta med de problem som identifierats anser regeringen dock, i likhet med promemorian, att övervägande skäl talar för att ändra brottsbeteckningen.

Straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte omfattar förberedande gärningar till sexualbrott av varierande slag med varierande straffvärde. Det är därför viktigt att straffskalan för kontaktbrottet ger utrymme för nyanserade bedömningar av straffvärdet med beaktande av de specifika omständigheterna i varje enskilt fall. Det är också viktigt att straffskalan för kontaktbrottet står i proportion till straffskalorna för övriga sexualbrott. Vid införandet av nuvarande lagstiftning framhölls att det rör sig om kriminalisering av gärningar på ett tidigt stadium och att detta bör få genomslag vid utformningen av straffskalan. Eftersom brottet var avsett att omfatta även gärningar med ett begränsat straffvärde ansågs inte lämpligt att vare sig utsluta böter som påföljd eller sätta maximistraffet så högt som två års fängelse.

I promemorian framgår att vissa poliser och åklagare har påpekat att straffskalan för kontaktbrottet inte står i proportion till brottets allvar. Ett problem som lyfts fram är att maximistraffet för kontaktbrottet är lägre än maximistraffet för sexuellt ofredande. Detta kan i vissa fall leda till att gärningen utreds som sexuellt ofredande i stället för som kontakt med barn i sexuellt syfte, trots att kontaktbrottet i det enskilda fallet kan ha ett högre straffvärde. Särskilt kan så bli fallet eftersom kontaktbrottet innehåller fler rekvisit som kräver större utredningsresurser att bevisa. Även Brå ställer i sin rapport från 2013 frågan om det kan anses meningsfullt att brottet har en straffskala som är lägre än straffskalan för sexuellt ofredande, givet att någon form av sexuell kommunikation nästan kan ses som en förutsättning för att kunna styrka att syftet med det överenskomna mötet är att begå ett sexualbrott.

Det är av största intresse att straffskalan för brottet återspeglar barns särskilda skyddsintresse mot att bli utsatta för sexuella övergrepp. I likhet med promemorian anser regeringen att nuvarande straffskala inte medger att allvaret hos vissa av de mest kvalificerade fallen av kontakt med barn i sexuellt syfte beaktas i tillräcklig utsträckning. Som promemorian och Brå påpekar är det också viktigt att straffskalan anpassas till straffskalorna för övriga sexualbrott. Vid en jämförelse av klandervärden hos kontaktbrottet och vissa former av sexuellt ofredande framstår det som omotiverat att de senare gärningarna har maximistraff som överstiger kontaktbrottets. Regeringen gör därför bedömningen att straffskalan för brottet bör ändras.

Sammanfattningsvis finns det enligt regeringens bedömning skäl att ändra såväl straffansvarets utformning som brottsbeteckningen och straffskalan.

Regeringens förslag: Straffansvar ska inträda när gärningsmannen, i syfte att mot ett barn under 15 år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 6 kap. 4, 5, 6, 8, eller 10 § brottsbalken, föreslår en träff eller stämmer träff med barnet. Kravet på att gärningsmannen ska vidta en åtgärd som är ägnad att främja ett sådant sammanträffande med barnet tas bort.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte någon invändning mot det förslag till utvidgat straffansvar som lämnas i promemorian, däribland *Åklagarmyndigheten, Brottsoffermyndigheten, Barnombudsmannen, Umeå universitet, ECPAT Sverige, RFSU, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Rädda Barnen* och *Sveriges advokatsamfund*. *Hovrätten för Övre Norrland* och *Norrköpings tingsrätt* anser att promemorians förslag till utvidgat straffansvar kommer innebära bevisvårigheter men tillstyrker ändå förslaget. *Barnombudsmannen, Umeå universitet* och *ECPAT Sverige* betonar att det viktiga skyddsintresset i förevarande fall motiverar ett tidigarelagt straffansvar. *Svea hovrätt* anser att ett förändrat straffansvar bör inträda redan då en vuxen för ett barn föreslår ett sammanträffande samt att rekvisitet främjande åtgärd bör tas bort. Hovrätten menar att den brottsliga avsikten ofta torde gå att styrka trots ett tidigarelagt straffansvar. *Solna tingsrätt* och *Malmö tingsrätt* avstyrker förslaget med hänvisning till att den föreslagna straffbestämmelsen skulle medföra stora bevisproblem. *JO* och *Svea hovrätt* menar att lagtexten bör ändras för att åstadkomma en ändrad tillämpning av rekvisitet ”träffat en överenskommelse”. *Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)* anser att det bör övervägas om lagstiftningen medför att likartade situationer bedöms olika beroende på om de begås över nätet eller i verkligheten. Även *Umeå universitet* och *RFSU* lyfter frågan om bestämmelsens tillämplighet vid möten på internet.

Skälen för regeringens förslag

Kravet på främjande åtgärd tas bort

Avsikten med det nuvarande rekvisitet ”...vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd,...” är i första hand att bekräfta den vuxnes vilja att fysiskt möta barnet för att begå ett sexuellt övergrepp. Genom kravet på en sådan åtgärd har också den vuxne en möjlighet att träda tillbaka från den träffade överenskommelsen innan den ytterligare åtgärden vidtas (prop. 2008/09:149 s. 25 f.).

Syftet med den ändring av straffansvaret som utredaren föreslår är bl.a. att öka möjligheterna att på ett tidigare stadium rättsligt ingripa för att hindra att ett fysiskt möte kommer till stånd mellan gärningsmannen och barnet. Enligt promemorian skulle ett straffrättsligt ingripande kunna ske på ett tidigare stadium om rekvisitet främjande åtgärd togs bort.

Prop. 2016/17:214 Samtidigt skulle dock möjligheten för den vuxne att undgå straffansvar genom att träda tillbaka från överenskommelsen försvinna.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Malmö tingsrätt* och *Solna tingsrätt*, anser att ett tidigarelagt straffansvar skulle innebära bevisproblem med negativa effekter på bestämmelsens effektivitet som följd. Kravet på effektivitet är grundläggande för att en straffbestämmelse ska vara motiverad. För att en straffbestämmelse ska anses effektiv och få avhållande effekt ska gärningsmannen kunna upptäckas och fällas till ansvar för brottet. Gärningen måste därför komma till polisens kännedom och den måste gå att bevisa.

Regeringen har förståelse för remissinstansernas farhågor att ett tidigarelagt straffansvar riskerar att medföra svårigheter att bevisa vilka avsikter gärningsmannen haft att begå något av de uppräknade sexualbrotten. I promemorian framgår emellertid att en betydande majoritet av samtliga genomgångna kontakter har ett uppenbart sexuellt innehåll. Detta talar för att tidpunkten då straffansvaret inträder inte är avgörande för möjligheten att bevisa den brottsliga avsikten. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att ett tidigarelagt straffansvar inte skulle minska straffbestämmelsens effektivitet eller göra dess tillämpning mindre rättssäker. Att straffansvaret tidigareläggs innebär att möjligheten för gärningsmannen att avbryta sina planer på att begå ett sexuellt övergrepp mot ett barn och på så vis undgå straffansvar minskar. Detta påverkar dock inte regeringens bedömning. Det förhållandet kan i stället utgöra en sådan omständighet som ska beaktas av rätten vid påföljdsbestämningen. Regeringen föreslår därför att straffansvar i fortsättningen inte ska förutsätta att en främjande åtgärd vidtas.

Straffansvarets inträde

Som framhållits i avsnitt 5.1 är det vanligtvis gärningsmannen som säger sig vilja ha ett möte med barnet. Oftast stannar det vid att gärningsmannen uttrycker önskemål om att träffas utan att något mer konkret blir bestämt om ett möte. En mycket stor andel av anmälningarna uppfyller alltså inte rekvisiten i nuvarande straffbestämmelse. Även om många förslag från vuxna direkt avvisas av barnet uppstår redan då den vuxne föreslår en träff en fara för att barnet ska komma att acceptera ett förslag att träffas. Att fråga ett barn om en träff på detta sätt innebär således typiskt sett en fara för att barnet kommer att utsättas för ett sexuellt övergrepp. För att i större utsträckning kunna förhindra att gärningsmannen och barnet träffas samt öka möjligheterna att lagföra gärningsmannen anser regeringen att straffansvaret bör inträda redan när den vuxne föreslår en träff. En fördel med att straffbestämmelsen utformas på det sättet är också att straffansvaret inte blir avhängigt av barnets agerande, något som framhålls som angeläget både i promemorian och av flera remissinstanser (se vidare nedan).

Genom att tidigarelägga straffansvaret så att det blir straffbart att föreslå en träff med barnet i syfte att vid denna begå uppräknade sexualbrott torde många av de fall som i dag inte uppfyller rekvisiten för kontaktbrottet komma att omfattas av straffbestämmelsen. Regeringen gör bedömningen att detta kommer leda till att fler av de anmälda brotten kommer att utredas och lagföras än i dag. Genom utökade möjligheter till

utredning och lagföring kommer det skydd som lagstiftningen ger flickor och pojkar från att utsättas för sexuella övergrepp att stärkas.

Lagstiftningen bör, liksom hittills, även erbjuda skydd då barnet tar initiativ till mötet eller där det är oklart vem som är initiativtagare. För att tydligt markera att det inte behöver vara fråga om ett avtal i formell mening bör i lagtexten det nuvarande rekvisitet ”träffar en överenskommelse med barnet” ersättas med det mer vardagliga uttrycket ”stämmer träff”.

Regeringen föreslår således att straffansvaret ska inträda när den vuxne föreslår en träff eller stämmer träff med barnet i syfte att begå vissa i bestämmelsen preciserade sexualbrott. När det gäller vilka brott som ska omfattas har det inte framkommit annat än att den nuvarande regleringen är ändamålsenlig. Regeringen föreslår således inga ändringar i det avseendet.

Betydelsen av barnets avsikt

Enligt promemorian bör ett straffansvar kunna inträda även om barnet inte haft för avsikt att träffa gärningsmannen. Flera remissinstanser, såsom *Solna tingsrätt*, *Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten)*, *Umeå universitet* och *Rädda Barnen*, instämmer i det. I förarbetena till nuvarande lydelse av bestämmelsen anges emellertid att det, för att rekvisitet ”träffar en överenskommelse” ska vara uppfyllt, krävs att det är fråga om en gemensam viljeinriktning om att mötas på viss tid och plats (prop. 2008/09:149 s. 46). *JO* och *Svea hovrätt* framför i anslutning till frågan att lagstiftaren bör ändra författningstexten för att få till stånd en ändrad tillämpning.

Som redan har framgått delar regeringen uppfattningen att det är olämpligt att låta straffansvaret vara avhängigt av barnets vilja att träffa den vuxne. Redan genom regeringens förslag om att straffansvar ska inträda när den vuxne föreslår en träff för barnet kommer, som har konstaterats ovan, frågan om barnets avsikter inte längre att få betydelse för straffansvaret i många fall. De situationer som tidigare krävde en analys av barnets vilja att träffa den vuxne kommer nu i stället omfattas av det utvidgade straffansvaret så snart den vuxne lämnat ett förslag att träffas.

Regeringen föreslår dessutom att rekvisitet ”träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande” ändras till ”stämmer träff”. Inte heller detta rekvisit är avsett att innefatta något krav på en gemensam viljeinriktning att mötas utan är tänkt att omfatta också det fallet att barnet visserligen medverkar till att stämma träff med den vuxne men där barnet aldrig har för avsikt att inställa sig till mötet.

Genom de sakliga och språkliga ändringar som görs i straffbestämmelsen kommer således frågan om barnets vilja och avsikt att vara utan betydelse för bestämmelsens tillämplighet.

Sexualbrott som inte begås vid fysiska möten

Tillgänglig teknik och människors användning av den förändras snabbt. Det är därför nödvändigt att fortlöpande bevaka att lagstiftningen är ändamålsenlig och tillräcklig (prop. 2008/09:149 s. 18). I promemorian framgår att vissa åklagare, poliser och barnrättsorganisationer har uppgett

Prop. 2016/17:214 att bestämmelsen borde omfatta handlande som syftar till sexuella övergrepp mot barn, oavsett om övergreppen sker via elektroniska kommunikationsmedel eller vid fysiska sammanträffanden.

Enligt regeringens mening finns det i grunden inte anledning att se annorlunda på sexualbrott som begås vid ett fysiskt möte och sådana som begås utan att parterna träffas fysiskt. Motsvarande synsätt framkommer i betänkandet från 2014 års sexualbrottskommitté. Det är rimligt och önskvärt att kontakter som tas i syfte att begå sexualbrott via tekniska hjälpmedel straffrättsligt bedöms på samma sätt som kontakter som syftar till att begå sexualbrott vid ett fysiskt möte. Intresset av att tidigt kunna ingripa mot sådana kontakter är också desamma i båda fallen. En reglering som utformas teknikneutralt kommer visserligen i större utsträckning än i dag innebära att gärningar kommer att vara kriminaliserade både som kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte och som försök eller förberedelse till andra sexualbrott. Sådana situationer kan emellertid hanteras enligt vanliga konkurrensprinciper och skiljer sig principiellt inte från de motsvarande situationer som kan uppkomma i fråga om kontakter som syftar till att begå sexualbrott vid fysiska träffar.

Det är således regeringens uppfattning att straffbestämmelsen bör omfatta kontakter som syftar till sexualbrott vid såväl fysiska möten som vid möten via tekniska hjälpmedel. Med de ändringar i bestämmelsen som regeringen föreslår får den en mer teknikneutral utformning som omfattar även de senare fallen.

5.3 En ny brottsbeteckning

<p>Regeringens förslag: Brottsbeteckningen kontakt med barn i sexuellt syfte ska ändras till <i>kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte</i>.</p>
--

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens förslag. I promemorian föreslås att brottet ska benämnas åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, såsom *Norrköpings tingsrätt*, *Åklagarmyndigheten* och *RFSL*, tillstyrker eller har inget att invända mot den brottsbeteckning som promemorian föreslår. Av de remissinstanser som tillstyrker eller inte har några invändningar mot att brottsbeteckningen ändras anser dock flertalet att inte heller promemorians förslag till ny brottsbeteckning är adekvat, däribland *Svea hovrätt*, *Hovrätten för Övre Norrland*, *Solna tingsrätt* och *Barnombudsmannen*. Barnombudsmannen föreslår att brottet i stället betecknas som kontakt för att möta ett barn i sexuellt syfte. *Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)*, *ECPAT Sverige* och *Sveriges advokatsamfund* anser att ordet "åtgärd" inte är lämpligt om kravet på en efterföljande främjande åtgärd tas bort. ECPAT Sverige föreslår i det fallet att brottsbeteckningen bör vara kontakt för att möta barn i sexuellt syfte.

Skälen för regeringens förslag: Vid val av ny brottsbeteckning anser regeringen i likhet med flera remissinstanser att det bör eftersträvas att denna på bästa möjliga sätt beskriver de gärningar som avses. En brottsbeteckning som bättre svarar mot detta krav bedöms ha förutsättningar att åtgärda vissa av de problem med nuvarande brottsbeteckning som beskrivs i avsnitt 5.1. Samtidigt bör brottsbeteckningen vara lättillgänglig så att den vardagliga användningen underlättas och förebygger att parallella brottsbeteckningar uppstår och används. Dessa intressen står i viss mån emot varandra.

I promemorian konstateras att svårigheterna att utläsa vilka gärningar som faller inom den aktuella straffbestämmelsen bidrar till att de anmälda brotten i många fall felaktigt rubriceras som kontakt med barn i sexuellt syfte, vilket i sin tur medför att förundersökning inte inleds eller läggs ner. En brottsbeteckning som på ett tydligt sätt beskriver vilka gärningar som avses med brottet riskerar dock att bli så lång att den vardagliga användningen försvåras. Eftersom straffbestämmelsens effektivitet i hög grad påverkas av brottsbeteckningens förmåga att beskriva brottets tillämpningsområde, är kravet på tydlighet centralt. Regeringen anser därför att behovet av en brottsbeteckning som tydligt anger vilka gärningar som avses är större än de olägenheter som en viss användning av en parallell beteckning i vardagligt tal kan medföra.

I promemorian föreslås att kontaktbrottet ska benämnas åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte. Enligt promemorian tydliggör brottsbeteckningen att det är åtgärder, såväl förslag som överenskommelse om att träffas i syfte att vid detta möte begå sexuellt övergrepp, som omfattas av bestämmelsen. Regeringen anser att den föreslagna brottsbeteckningen har fördelar. I likhet med ett flertal remissinstanser bedömer dock regeringen att inte heller den i promemorian föreslagna brottsbeteckningen fullt ut motsvarar de krav som bör ställas. Särskilt gör sig denna invändning gällande när straffansvaret ändras så att kravet på ytterligare främjande åtgärd tas bort.

Barnombudsmannen och har föreslagit att brottsbeteckningen ska vara kontakt för att möta ett barn i sexuellt syfte. *ECPAT Sverige* har i princip lämnat samma förslag. Regeringen instämmer i att den beteckningen bättre beskriver de gärningar som bestämmelsen avser träffa. Regeringen anser dock att en viss språklig ändring bör ske i förhållande till förslagen och föreslår att brottet ska betecknas som kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte.

5.4 En skärpt straffskala

Regeringens förslag: Straffmaximum för brottet ska höjas från fängelse i ett år till fängelse i två år.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser förutom *Norrköpings tingsrätt* och *Örebro universitet* tillstyrker promemorians förslag eller har inga synpunkter. *Norrköpings tingsrätt* anför att det inte är ändmålsenligt eller tydligt att ha en lika hög straffskala för ett brott som

Prop. 2016/17:214 till sin natur innebär att målsäganden ännu inte farit illa. *Örebro universitet* anser att förslaget avviker från den vedertagna synen att förberedelsehandlingar typisk sett har lägre straffvärde än fullbordade brott eller försök till brott. Enligt universitetets mening innebär därför förslaget en omotiverad straffskärpning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt grundläggande principer ska allvarligare brott bedömas strängare än mindre allvarliga brott och lika allvarliga brott bedömas lika strängt. Straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte omfattar förberedande gärningar som syftar till sexualbrott av varierande slag och straffvärde. Straffskalan för det brottet måste därför vara vid. Såväl förberedande gärningar i stor omfattning eller kontakter som syftar till mycket allvarliga sexualbrott mot små barn, som mindre allvarliga kontakter ska kunna ges ett straffvärde som svarar mot brottets allvar. Sett till de gärningar som kontaktbrottet kan syfta till anser regeringen att ett straffmaximum på ett års fängelse inte ger tillräckligt utrymme att beakta allvaret i samtliga kvalificerade fall som kan uppkomma.

Det är också viktigt att straffskalan för kontaktbrottet står i proportion till straffskalorna för övriga sexualbrott. Mot bakgrund av detta anser regeringen att ett maximistraff på två års fängelse, som föreslås i promemorian, är väl avvägt.

Norrköpings tingsrätt och *Örebro universitet* anför i sina remissvar att den föreslagna straffbestämmelsens förberedelsekaraktär innebär att brottet inte bör ges samma straffskala som vissa av de brott som nämns i bestämmelsen. Denna invändning synes främst vara av systematisk karaktär. Eftersom straffbestämmelsen rymmer många olika slags gärningar finns ett behov av en vid straffskala som möjliggör en nyanserad straffmätning där samtliga konkreta fall kan värderas utifrån sitt allvar. Genom den föreslagna höjningen skapas utrymme för att värdera de allvarligaste kontaktbrotten högre än vad dagens straffskala ger möjlighet till. Någon generell straffskärpning åsyftas emellertid inte.

Regeringen föreslår att maximistraffet för brottet höjs till två års fängelse.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens utom när det gäller tidpunkten för ikraftträdandet.

Remissinstanserna har inte yttrat sig över promemorians förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen föreslår att detta sker den 1 januari 2018.

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte. Av 5 § lag (1964:163) om införande av brottsbalken, förkortad BrP, följer att ingen får dömas för en gärning som inte var straffbar när den begicks. Vidare följer att straff ska bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs om inte annan lag gäller då dom meddelas som leder till frihet från straff eller ett lindrigare straff. De förslag som regeringen lämnar innebär att fler gärningar kan komma att omfattas av straffansvaret. Vidare innebär förslaget att straffskalan skärps. Av regleringen i BrP följer att den lag som var tillämplig då gärningen begicks ska tillämpas såvida inte den lag som gäller vid domstillfället ger ett lindrigare straff eller frihet från straff. Av detta följer att domstolarna under en övergångsperiod ska fortsätta tillämpa den äldre lagstiftningen i vissa fall. Någon särskild övergångsregel om detta behövs därför inte.

7 Kostnader och andra konsekvenser

Förslaget om ett utvidgat straffansvar möjliggör ett tidigare straffrättsligt ingripande än vad dagens lagstiftning gör. Många av de situationer som omfattas av utvidgningen torde dock redan i dag vara kriminaliserade som exempelvis sexuellt ofredande. Ett ökat antal anmälningar som kräver utredning och lagföring kan emellertid förväntas till följd av ändringen. Detta kan innebära viss ökad arbetsbelastning och därmed vissa merkostnader för i första hand Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. En mycket måttlig ökning av måltillströmningen till domstolarna torde också kunna förutses. Den föreslagna utvidgade kriminaliseringen liksom höjningen av maximistraffet torde endast få marginell betydelse för Kriminalvården. Sammantaget bedömer regeringen att eventuella kostnadsökningar ska finansieras inom ramen för befintliga anslag.

En stor majoritet av målsägandena i de fall av anmälda kontaktbrott som omfattades av Brås rapport från 2013 var flickor. Motsvarande bild framkommer vid den genomgång av anmälningar om kontaktbrott som redovisas i promemorian. I vilken utsträckning lagstiftningen avseende kontakt med barn i sexuella syften fungerar som ett effektivt medel för att skydda barn mot sexuella övergrepp påverkar således i stor utsträckning flickors situation. Regeringen bedömer därför att en förändrad lagstiftning som ytterligare förbättrar förutsättningarna att utreda och lagföra denna typ av brottslighet till stor del påverkar flickors situation positivt. Eftersom sexuella övergrepp och trakasserier är ett stort hinder för att uppnå jämställdhet mellan könen bedömer regeringen att en lagstiftning som leder till minskad utsatthet i dessa avseenden bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

6 kap.

10 a § Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, *föreslår en träff eller stämmer träff med barnet*, döms för kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst två år.

I paragrafen regleras straffansvaret för brottet kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte. Paragrafen ändras när det gäller straffansvarets utformning, brottsbeteckningen och straffskalan. Ändringarna behandlas i avsnitt 5. Vissa språkliga ändringar görs också.

Ändringen gällande straffansvarets utformning innebär att ansvar inträder redan då gärningsmannen föreslår en träff med ett barn i syfte att vid träffen begå någon av de gärningar som räknas upp i paragrafen mot barnet. Det är vidare straffbart att stämma träff med barnet i sådant syfte. Till skillnad från hittills krävs inte att gärningsmannen därefter ska ha vidtagit en främjande åtgärd.

Med träff avses såväl ett fysiskt sammanträffande som ett möte via ett tekniskt hjälpmedel. Gärningsmannens syfte med en sådan träff ska vara att begå något av de i paragrafen uppräknade sexualbrotten mot barnet, se vidare om uppsåtsbedömningen i prop. 2008/09:149 s. 46.

Med uttrycket ”föreslår en träff” avses att gärningsmannen på något sätt väcker frågan om att han eller hon och barnet ska träffas på viss tid och plats. Uttrycket omfattar också ett förslag om en träff genom ett tekniskt hjälpmedel t.ex. på ett chattforum. Det måste även i det senare fallet röra sig om ett konkret och preciserat förslag. Ett allmänt uttryckt önskemål om fortsatta kontakter är inte tillräckligt. Att gärningsmannen lämnar ett meddelande till barnet som endast innehåller uppgift om viss tid och viss plats eller att gärningsmannen frågar om barnet är ensam hemma vid en viss tidpunkt, skulle dock i det enskilda fallet kunna vara tillräckligt om det är underförstått att gärningsmannen då ska besöka eller på annat sätt träffa barnet. Ett i allmänna ordalag framställt önskemål från gärningsmannen att ha sex med barnet bör dock i första hand vara att bedöma som sexuellt ofredande. Straffansvaret förutsätter att förslaget lämnats till ett eller flera specifika barn.

Det är även straffbart att stämma träff med ett barn i syfte att begå uppräknade brott mot barnet. Det saknar betydelse om initiativet att träffas kommit från gärningsmannen eller barnet. För att rekvisitet ska vara uppfyllt krävs inte någon gemensam viljeriktning att träffas hos gärningsmannen och barnet. Det har i bestämmelsen markerats genom att rekvisitet ”träffar en överenskommelse med barnet” ersätts av ”stämmer träff”. Detta innebär att straffansvar inträder även om barnet inte haft för avsikt att träffa gärningsmannen. Med rekvisitet avses att gärningsmannen och barnet kommer överens om att träffas på viss tid och plats eller, när det gäller en träff genom ett tekniskt hjälpmedel, på t.ex. ett visst forum.

Som nämnts ovan tas kravet på att gärningsmannen ska ha vidtagit en främjande åtgärd bort. Att straffansvaret tidigareläggs innebär att möjligheten för gärningsmannen att avbryta sina planer på att begå ett sexuellt övergrepp mot ett barn och på så vis undgå straffansvar minskar. Om gärningsmannen efter att ha lämnat ett förslag eller kommit överens med barnet om att träffas, avbryter sina planer att begå ett sexuellt övergrepp mot barnet får detta i stället, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, beaktas vid påföljdsbestämningen.

Brottsbeteckningen ändras från kontakt med barn i sexuellt syfte till kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte. Avsikten med denna ändring är att brottsbeteckningen på ett tydligare sätt ska beskriva vilka gärningar som omfattas av straffbestämmelsen.

Straffskalans maximum ändras från fängelse i högst ett år till fängelse i högst två år. Höjningen av maximistraffet ger utrymme för mer nyanserade bedömningar av straffvärdet i de mer allvarliga fallen och är samtidigt en anpassning till straffskalorna för jämförbara sexualbrott i 6 kap. brottsbalken. Någon generell straffskärpning avses inte. En effekt av höjningen av straffmaximum från fängelse i ett år till fängelse i två år är att preskriptionstiden för brottet – enligt 35 kap. 1 § brottsbalken – sträcks ut från två till fem år.

I de fall konkurrenssituationer uppstår mellan brottet kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte och andra brott ska sedvanliga principer om konkurrens tillämpas (se avsnitt 4.2).

Sammanfattning av departementspromemorian Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte (Ds 2015:49)

Straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte har varit i kraft sedan den 1 juli 2009 och fyller, vid sidan av andra straffbestämmelser, en funktion när det gäller att straffrättsligt ingripa mot vuxnas kontakter med barn i syfte att utsätta dem för sexuella övergrepp. Straffbestämmelsen tillämpas i huvudsak så som torde ha varit lagstiftarens avsikt. Dock hindrar straffbestämmelsens komplicerade konstruktion och straffskalans utformning i viss utsträckning en effektiv tillämpning.

Inom ramen för denna översyn har 265 polisanmälningar gällande kontakt med barn i sexuellt syfte under 2012 och 2013 gått igenom. Den skillnad som finns mellan antalet polisanmälda kontaktbrott och antalet åtal och lagföringar för kontaktbrottet beror till stor del på att endast cirka 13 procent av anmälningarna uppfyller samtliga objektiva rekvisit för kontaktbrottet. Av sistnämnda anmälningar har cirka 30 procent (11 stycket) lett till beslut om åtal eller utfärdande av strafföreläggande för kontakt med barn i sexuellt syfte. Av alla 265 polisanmälningar som gått igenom har cirka 15 procent lett till beslut om åtal eller utfärdande av strafföreläggande för något sexualbrott.

Ett syfte med införandet av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte var att kunna möjliggöra ett tidigt straffrättsligt ingripande för att kunna förhindra och förebygga sexualbrott mot barn. Den genomgång av förundersökningsmaterial som har gjorts inom ramen för denna utredning i förening med den genomgång Brå tidigare har gjort visar att utrymmet för ett rättsligt ingripande innan det åsyftade sexualbrottet äger rum är mycket snävt. Ett mycket litet antal anmälningar görs då samtliga rekvisit är uppfyllda, men innan något möte mellan den vuxne och barnet har ägt rum och ett sexuellt övergrepp eventuellt begåtts. Vidare framstår det som problematiskt att straffskalan för kontaktbrottet är lindrigare än för brottet sexuellt ofredande. Det kan således konstateras att straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte inte är effektivt utformad i förhållande till dess syfte.

Det finns emellertid redan med dagens lagstiftning möjligheter att straffrättsligt ingripa på ett relativt tidigt stadium i en s.k. groomingprocess innan ett allvarligare sexualbrott begås. Många kontakter mellan vuxna och barn, framför allt på internet, som sker i sexuellt syfte har ett sådant sexuellt präglat innehåll att andra straffbestämmelser än kontaktbrottet kan tillämpas, i första hand sexuellt ofredande och (försök till) utnyttjande av barn för sexuell posering. Brott mot dessa bestämmelser torde också i normalfallet vara mindre svåra att bevisa än brott som, i likhet med kontakt med barn i sexuellt syfte, är uppbyggda kring ett överskjutande uppsåtsrekvisit (i syfte att utsätta barnet för brott enligt vissa stadganden i 6 kap. brottsbalken).

Med hänsyn till de bevisproblem som skulle uppstå vid ett tidigarelagt straffansvar skulle en förändrad straffbestämmelse sannolikt inte

resultera i fällande dom i någon vidare omfattningen än med dagens lagstiftning. I stället bör andra straffbestämmelser kunna tillämpas i större utsträckning, exempelvis sexuellt ofredande och försök till utnyttjande av barn för sexuell posering. Det är viktigt att gärningarna rubriceras rätt från början och att erforderliga resurser läggs på att utreda och lagföra dessa brott. Eventuellt kan framdeles straffbestämmelsen om sexuellt ofredande behöva ses över.

Det finns emellertid skäl att höja maximistraffet för kontakt med barn i sexuellt syfte från fängelse i ett år till fängelse i två år. Vidare framstår brottsrubriceringen kontakt med barn i sexuellt syfte inte som en adekvat benämning på det straffbelagda handlandet. Det föreslås därför att brottsbeteckningen ändras till *åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte*.

Trots det ovan sagda lämnas i promemorian förslag till ett utvidgat straffansvar. Enligt förslaget ska straffansvar inträda redan när den vuxne för barnet föreslår ett sammanträffande eller när den vuxne och barnet träffar en överenskommelse om ett sammanträffande. Åtgärderna ska, liksom i dag, ha vidtagits i syfte att utsätta barnet för vissa sexualbrott. Vidare föreslås att, i vart fall, rekvisitet främjande åtgärd (åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd) tas bort.

Eftersom kontakter som syftar till sexualbrott som begås utan att något fysiskt sammanträffande sker redan i stor utsträckning är kriminaliserade som andra brott görs bedömningen att kontaktbrottet inte bör utvidga still att omfatta sådana kontakter.

Ett på detta sätt utformat straffansvar skulle i någon mån kunna möjliggöra tidigare straffrättsliga ingripanden för att förhindra planerade sexuella övergrepp mot barn samt i viss utsträckning få avsträckande och moralbildande effekter och härigenom förebygga sexualbrott mot barn. De föreslagna lagändringarna kan också utgöra en tydlig markering från samhällets sida att sexualbrott mot barn, liksom kontakter som syftar till sådana brott, är helt oacceptabelt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

Departementspromemorians författningsförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 10 a § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

10 a §¹

Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 7, 8 eller 10 §, träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande *samt därefter vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd*, döms för kontakt med barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst *ett* år.

Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, *för barnet föreslår ett sammanträffande eller* träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande, döms för åtgärd för att möta ett barn i *sexuellt syfte* till böter eller fängelse i högst *två* år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.

¹ Senaste lydelse 2009:343.

Efter remiss har yttrande lämnats av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Övre Norrland, Solna tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Kriminalvården, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Barnombudsmannen, Traumamottagning Elefanten Universitetssjukhuset i Linköping, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Göteborgs universitet (Institutionen för tillämpad informationsteknologi), Stockholms universitet (Områdesnämnden för humanvetenskap – Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten), Umeå universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten – Juridiska institutionen), Örebro universitet (Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete), Statens medieråd, Diskrimineringsombudsmannen, Brottsofferjouren Sverige, ECPAT Sverige, Föräldraalliansen Sverige, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL), Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Rädda Barnen, Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Sveriges advokatsamfund.

Svar har inte inkommit från Bris – Barnens rätt i samhället, Gatekeepers in Sweden AB, Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, MovieStarPlanet, Män för Jämställdhet, Netscan (Mats Andersson), Riksförbundet Hem och Skola, Surfa Lugnt, Sveriges Domareförbund och Unizon.

Statens skolverk och UNICEF Sverige har avstått från att yttra sig.

Yttrande har också inkommit från Umeå studentkår.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2017-06-13

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Svante O. Johansson.

Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte

Enligt en lagrådsremiss den 8 juni 2017 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunnige Mats Jansson.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 juni 2017

Närvarande: statsrådet M Johansson, ordförande, och statsråden Lövin, Hultqvist, Andersson, Hellmark Knutsson, Ygeman, A Johansson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Fridolin, Eriksson, Linde, Skog, Ekström

Föredragande: statsrådet Anders Ygeman

Regeringen beslutar proposition Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte